

Особливості спілкування з особами, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами

Семенишин Микола Олександрович, кандидат юридичних наук, начальник УМВС України в Хмельницькій області

Організація і тактика проведення негласних слідчих (розшукових) дій тісно пов'язана із використанням можливостей осіб, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами. Особи, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами, можуть надавати допомогу і сприяти проведенню окремих оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. При цьому особливе місце відводиться самому спілкуванню між оперативним працівником і особою, яка конфіденційно співробітничала з оперативним підрозділом, в процесі якого вирішуються завдання оперативного та кримінального провадження.

Спілкування - це складний багатоплановий процес установлення та розвитку контактів між людьми, який породжується потребами у спільній діяльності і включає обмін інформацією, сприймання й розуміння іншої людини, вироблення єдиної стратегії взаємодії.

Пізнання спілкування з особами, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами, має двояке значення. По-перше, відомості про характер і зміст спілкування об'єктів оперативного інтересу є джерелом цінної оперативно-розшукової інформації про кримінальні наміри та події, які відбуваються в злочинному середовищі.

Спілкування починається із зовнішнього сприймання і формування першого враження. Позитивний вплив справляють ознаки уваги й інтересу до людини, впевненість у собі, естетична привабливість; негативно впливають емоційна напруженість, багатослів'я, квапливість реагування на висловлювання співбесідника. Цей процес зовні виглядає стихійним, але він має свої закономірності та може бути достатньою мірою упорядкований і прогнозований завдяки попередньому вивченню особистості.

Які ж існують психологічні чинники спілкування з особами, які конфіденційно співробітничать з оперативними підрозділами?

Спілкування як головна складова соціальної комунікації, являє собою людські контакти й зв'язки, що зумовлені потребами осіб в спільній діяльності або в обміні інформацією. Передача інформації та взаєморозуміння визначає головний зміст спілкування.

Як свідчить аналіз теорії та практики, ОРД притаманні такі різновиди спілкування:

а) *за ступенем зближення сторін:*

безпосереднє ("віч-на-віч"), яке відбувається, наприклад, при особистому виступі та вивченні оперативним співробітником документів, проведенні розвідувального опитування, оперативної установки, конфіденційної зустрічі з негласним працівником тощо, а також

опосередковане, коли воно здійснюється через проміжну ланку, наприклад, за допомогою іншого оперативного підрозділу в порядку виконання відповідного запиту;

б) *за тривалістю*:

короткочасне, наприклад, опитування осіб на місці події злочину, коли пізнання особистості досягається неглибоке, і тривале, що передбачає поглиблене пізнання один одного та взаєморозуміння;

в) *за ступенем завершеності*:

закінчене (досягається вичерпаність теми, наприклад, при опитуванні мешканців будинків, розташованих по сусідству з місцем учинення злочину) і незакінчене, коли розгляд теми або здійснювана діяльність не доведені до результату, наприклад, при тривалому спілкуванні оперативного працівника з особою, що підозрюється у скоєнні злочину або залучається до негласного співробітництва;

г) *за сторонами*:

міжособистісне, якщо кожна особа спілкується з іншою особою без участі третьої сторони;

внутрішньо групове, коли з одного боку виступає особа з її індивідуальними потребами, інтересами, а, з іншого - група чи окремі її представники, які відстоюють групові потреби й інтереси (наприклад, особисті стосунки окремого члена злочинної групи з усією групою); міжгрупове (прикладом можуть бути переговори чи кримінальні "розборки", на яких кожна сторона виступає від імені певної групи та відстоює її інтереси).

У структурі спілкування загальноприйнятим є виокремлення трьох взаємозалежних сторін: комунікативної, інтерактивної та перцептивної.

Комунікативна сторона спілкування полягає у звичайному обміні інформацією між суб'єктами, що спілкуються.

Інтерактивна сторона являє взаємодію між індивідами, що спілкуються, тобто обмін конкретними знаннями та діями.

Перцептивна сторона спілкування означає сприйняття партнерами по спілкуванню один одного та встановлення на цій основі взаєморозуміння.